

CZŁOWIEK

W KULTURZE

Kultura masowa

Ma współcześnie największy wpływ na socjalizację młodego pokolenia i życie ludzi dorosłych. Stanowi, obok kultury ludowej i zinstytucjonalizowanej, trzeci układ kultury.

Rozwój kultury masowej byłby niemożliwy bez odpowiednich wynalazków i techniki. (tj. druku, elektryczności, skonstruowanie aparatów radiowych i telewizyjnych)

Typy zachowań:

Charakter czynności	bezpośrednie	symboliczne
Funkcje czynności		
instrumentalne	Bezpośrednio – instrumentalne	Symboliczno-instrumentalne
realizacyjne	Bezpośrednio – realizacyjne	Symboliczno-realizacyjne

Na kulturę składają się zachowania symboliczne
o raz pewna część zachowań bezpośrednich.

W związku z tym w obrębie kultury wyodrębnia się
dwa działy:

➤Kulturę zachowań symbolicznych (kultura
symboliczna)

➤Kulturę zachowań bezpośrednich (kultura
bezpośrednia)

W społeczeństwach rozwiniętych kultura symboliczna pełni rolę w przygotowaniu czynności i produktów ostatecznego zaspokojenia biologicznych potrzeb, ale jest to tylko rola instrumentalna. Jednak nie wszystkie czynności symboliczne noszą charakter instrumentalny, a czynności bezpośrednie charakter realizacyjny.

Jest wiele czynności symbolicznych przedstawiających autonomiczne cele ludzkiej działalności. Zalicza się do nich :

Naukę, filozofię, religię i sztukę.

Najogólniejsze znaczenie pojęcie kultury masowej odnosi się do zjawisk współczesnego przekazywania wielki masom odbiorców identycznych lub analogicznych treści płynących z nielicznych źródeł oraz do jednolitych form zabawowej, rozrywkowej działalności wielkich mas ludzkich.

Głównym przedmiotem koncentracji badań i teorii kultury masowej są zjawiska intelektualnej, estetycznej i ludyczno-rekreacyjnej działalności ludzkiej, związane z oddziaływaniem tzw. środków masowego komunikowania, a więc treści rozpowszechniane za pomocą tych środków.

Zjawiska mieszczą się całkowicie w ramach kultury symbolicznej, a w przeważającej mierze także w realizacyjnej.

Masowe środki komunikowania przyczyniają się do realizacji dwóch podstawowych kryteriów charakteryzujących kulturę masową:

- Ilości
- Standaryzacji

Ze sposobu komunikowania wynikają dalsze kryteria określające kulturę masową:

- Sformalizowanie
- Urzeczowienie dróg przekazywania

Kultura masowa jako dominująca forma organizacji kultury zrodziła się na gruncie społeczeństw uprzemysłowionych i zurbanizowanych.

Poprzez dyfuzję kultura masowa przenika także do krajów słabiej rozwiniętych.

Uprzemysłowienie stanowi podstawowy warunek narodzin kultury masowej.

Nie tylko urządzenia techniczne ale też masowa produkcja i dystrybucja wymaga skomplikowanych technicznych urządzeń.

Technicznych warunków rozwoju kultury masowej nie można rozpatrywać w oderwaniu od warunków społecznych , bowiem ich ewolucja stwarza zapotrzebowanie na masową produkcję dóbr kultury symbolicznej. Istnie jest, że masowa kultura symboliczna rozwinęła się najwcześniej jako kultura słowa drukowanego. Warunkiem rozwoju tego było upowszechnienie oświaty, postępujące wraz z demokratyzacją społeczeństw

▶ HOMOGENIZACJA

- ▶ W znaczeniu dosłownym homogenizacja oznacza *ujednolicenie*. Natomiast w dziedzinie kultury homogenizacja polega na całkowitym pomieszaniu elementów różnego poziomu i przekazaniu ich w postaci jednolitej masy.
- ▶ Zaś Karl Mannheim znacznie obszernie wyjaśnia to pojęcie. Uznał on homogenizację za „przejaw utraty dystansu (dedystancjacji), realizującego się najpełniej we współczesnych społeczeństwach, ale przejawiającego się także na przełomie Średniowiecza i Renesansu, ale również w epoce baroku. Podkreślał, że w wiekach wcześniejszych wszelkie zjawiska, stosunki społeczne, a także życie codzienne przenikała hierarchizacja, oparta na dystansie, wyróżniające zjawiska „wyższe” i „niższe”, „święte” i „świeckie”, która znajdowała odbicie we wszystkich dziedzinach kultury. Zasada homogenizacji w kulturze masowej zmierza do eliminacji dystansu i hierarchizacji, prowadzi do postawienia na równi wytworów o bardzo niejednakowej wartości formalnej i różnym poziomie artystycznym”.

- ▶ Edward Shils wyróżnił trzy poziomy kultury:
- ▶ • „poziom kultury wyższej: (wyrafinowanej, prawdziwej);
- ▶ • poziom kultury pospolitej: (przeciętnej);
- ▶ • poziom kultury niskiej: (brutalnej)”.
- ▶ Joseph H. Grennberg stworzył trójdzielną klasyfikację dzieł kultury artystycznej, ale ostatecznie sprowadził ją do dychotomii. Wyższy poziom kultury, charakterystyczny dla wyższych kręgów społecznych to akademizm, natomiast poziomowej masowej recepcji najszerszych warstw odpowiada kicz będącej dla autora synonimem kultury masowej. Kicz naśladuje często zwulgaryzowane wzory akademizmu. W rezultacie zatem uznaje on akademizm za kicz wyższego poziomu.

- ▶ Koncepcje trzech poziomów odbiorców wprowadził Van Broks, a rozwinął ją R. Lynes, dodając poziomy pośrednie.
- ▶ 3 poziomy kultury:
- ▶ • kultury Highbrow: to ludzie stale zaabsorbowani problemami kultury, doszukujący się piękna nawet w codziennych aspektach życia. Sami na ogół nie są twórcami i nie żywią niechęci wobec kultury niskiej;
- ▶ • kultury Middlebrow: (budzi sprzeciw ludzi z kultury Highbrow) sztuka pozorów, namiastka i kicz skorumpowana i demoralizująca.
- ▶ Zdaniem A. Kłosowskiej do analizy zjawisk homogenizacji w kulturze masowej wystarczy wyodrębnienie kultury wyższego i niższego poziomu, a wyodrębnienie to powinno odwoływać się do instytucjonalnych form organizacji kultury w rozpatrywanych społeczeństwach i epokach. Te instytucje to akademie, uniwersytety, towarzystwa naukowe, teatry dramatyczne, filharmonie i konserwatoria, muzea i specjalne czasopisma naukowe oraz artystyczne, publikacje o małym nakładzie, stanowiące wyraz działań opinii formalnych lub nieformalnych grup środowisk krytycznych i twórczych.

- ▶ Homogenizację kultury masowej rozumieć należy jako rezultat włączania do dziedziny tej kultury elementów wyższego poziomu kulturalnego i łączenie ich, mieszania i zestawienia z elementami niższych poziomów. Homogenizacja wiąże się w najbardziej dosłownym sensie z zatarciem dystansu między elementami kultury różnych poziomów; formalnie zatem obala hierarchię wartości w dziedzinach kultury symbolicznej, w które wkracza.
- ▶ Homogenizację można rozpatrywać w dwóch aspektach:
 - ▶ • aspekt obiektywny: zajmuje się zawartością przekazów rozpowszechnianych przez techniczne środki umasowienia kultury bez względu na ich recepcję;
 - ▶ • aspekt subiektywny: polega na ocenie charakteru reakcji odbiorców przez przekazywane treści.

- ▶ W ramach aspektu obiektywnego można wyróżnić trzy typy homogenizacji:
- ▶ • homogenizacja upraszczająca: polega na poddaniu elementów wyższego poziomu kultury wprowadzonym do kultury masowej pewnym przeróbkom, traktowanym jako środek ich uprzystępnienia. (należy zaznaczyć, iż istnieje zasadnicza różnica pomiędzy homogenizacją w dziedzinie kultury estetycznej a intelektualnej, czyli nauki docierają, do kultury masowej prawie wyłącznie w formie uproszczonej, gdyż dla odbiorcy bez przygotowania merytorycznego są niekomunikatywne. Przykładem homogenizacji uproszczonej są ekranizacje dzieł literackich, których wizualna forma jest łatwiejsza w odbiorze).
- ▶ • homogenizacja immanentna: oznacza włączenie do dzieła kultury wyższego poziomu elementów (pewnych treści/ form) zdolnych przyciągnąć szeroką i popularną publiczność, przy czym dokonuje tego sam autor.
- ▶ • homogenizacja mechaniczna: jest najbardziej typową i odgrywającą ważną rolę w kulturze masowej. Nie polega na wprowadzaniu zmian zawartości wewnętrznej dzieł wyższego poziomu, lecz na ich przeniesieniu w nienaruszonej postaci do masowych środków komunikowania. Szczególnie typowe dla środków komunikowania przekazujących różnorodne treści, a więc dla radia, telewizji, czasopism.

- ▶ Rosnące ilościowo zapotrzebowanie na produkcję z zakresu kultury symbolicznej skłania organizatorów i producentów masowej kultury do jak najszerzego wykorzystania wszystkich dostępnych dzieł i wytworów także z dorobku wyższej kultury. Pomiedzy wyższym poziomem a kulturą masową dokonuje się zatem stały, choć poddany określonym zabiegom selekcji, przepływ treści.
- ▶ W systemie komercyjnym homogenizacja mechaniczna służy przede wszystkim zaspokajaniu potrzeb, a treści wyższej kultury, podobnie jak inne produkty symbolicznej i niesymbolicznej kultury pełnią rolę towaru, dlatego pomieszanie i bezpośrednie zestawienie różnorodnych treści jest typowe dla środków masowego komunikowania.
- ▶ Proces homogenizacji mechanicznej często stawia odbiorcę masowej kultury wobec różnorodności, treści, poziomów i wartości kulturalnych elementów. Homogenizacja mechaniczna dostarcza zatem możliwości wyboru, ale nie oddziałuje w celu ukierunkowania tego wyboru zgodnie z przyjętym systemem wartości.

Środki masowego komunikowania się

Wyróżniamy 5 podstawowych współczesnych środków komunikowania się: prasa, radio, film, telewizja oraz Internet. Wynalazek pisma stanowił istotną rewolucję metod przekazywania symbolicznych treści. Platon twierdził, że tylko żywy i bezpośredni kontakt pomiędzy ludźmi może służyć przekazywaniu prawdziwej wiedzy. W kulturze europejskiej historia druku rozpoczyna się od połowy XV wieku. Najpierw ręcznie kopiowano księgi. Dopiero po 1810 roku wprowadzono mechaniczną prasę parową. W końcu XVIII w publikacje książkowe były bardzo drogie np. w Anglii **powieść klasyczna** była mało dostępna dla wiejskiego i proletariackiego użytkownika. Wśród nich krążyły zaś tanie broszury kolportowane przez wędrownych kramarzy i ozdabiane drzeworytowymi ilustracjami zawierającymi opisy głośnych zbrodni i sensacyjnych morderstw, biografie sławnych złodziei, przepisy kulinarne, relacje z procesów i straceń.

- ▶ Innym źródłem współczesnej literatury sensacyjnej jest fantastyczna **powieść „gotycka”** kwitnąca w Anglii w XVIII w. W XIX w. zarówno w Anglii jak i we Francji zakres społecznego zasięgu literatury ogólnonarodowej ulegał rozszerzeniu.
- ▶ Do popularnego czytelnika dociera **literatura kramarska**, Victor Hugo, Balzak, dzieła Waltera Scotta, Byrona i Dickensa. Do czytelników z klasy robotniczej książki te docierały poprzez wypożyczalnie i czytelnie. W ten sposób wytwarzała się publiczność czytelnicza o zasięgu ogólnonarodowym i różnorodnym klasowym składzie.
- ▶ W XIX w. zakres publiczności książkowej rozszerzył się dopiero dzięki tanim wydawnictwom serii zeszytowych, które udostępniły masom czytelników literaturę awanturniczą, romansową i klasyczną.
- ▶ Funkcja druku jako narzędzia masowego komunikowania wiąże się z prasą. W Ameryce rozwijał się typ **prasy lekkiej**. Potęgę prasy amerykańskiej utwierdzili w połowie XIX stulecia J. Gordon Bennet, W.C. Bryant i H. Reymont, tworząc dziennik „The New York Times”. Dominującym, typem wydawnictw powstających w Europie staje się reklama stanowiąca ich finansową podstawę umożliwiając obniżenie ceny. Tekst pisany kurczy się na rzecz ilustracji, a czasopismo przemawia do widza obrazem.

Film i radio

W 1894 roku odbyła się pierwsza publiczna projekcja filmu na Broadwayu, a rok później projekcja braci Lumiere w Paryżu. Radio natomiast aż do końca pierwszej wojny światowej zachowywało wyłącznie charakter instrumentalny, służąc najbardziej komunikacji morskiej oraz potrzebom militarnym. Film jednak od początku stał się narzędziem popularnej rozrywki. W filmie technika produkcji stała się językiem sztuki, nową specyficzną formą wyrazu. Film stanowi towar wymagający reklamy tym bardziej, że jest finansowany przez widzów – klientów. Film jako środek masowego komunikowania przekazuje treści o różnym poziomie i charakterze. Tkwią w nim możliwości apelowania do mas i przedstawienia przekraczające wszelkie kwalifikacje. Ostatecznie zwycięstwo filmu jako sztuki jako masowego środka oddziaływania tuż po zakończeniu I wojny światowej zbiegło się ze szczytowym punktem rozwoju prasy i z początkami radiofonii światowej. Moment ten można nazwać **progiem umasowienia**.

- ▶ Radio dotarło wprost do domu odbiorcy dzięki zdolności pokonywania przestrzeni i natychmiastowego rozchodzenia się na obszarze całego globu. Radio nie wymagało umiejętności czytania i trafiało w wielu krajach słabo rozwiniętych na obszary analfabetyzmu. Słuchanie wymaga minimalnego wysiłku stąd też radio daje poczucie bezpośredniości i spontaniczności, którego pozbawiona jest lektura.
- ▶ Zaczęła rozwijać się również telewizja. W 1948 roku w USA działało 100 tysięcy aparatów telewizyjnych. Obraz wzmógł atrakcyjność tego nowego środka komunikowania się. Rozwój telewizji spowodował nową falę zainteresowań kulturą masową.

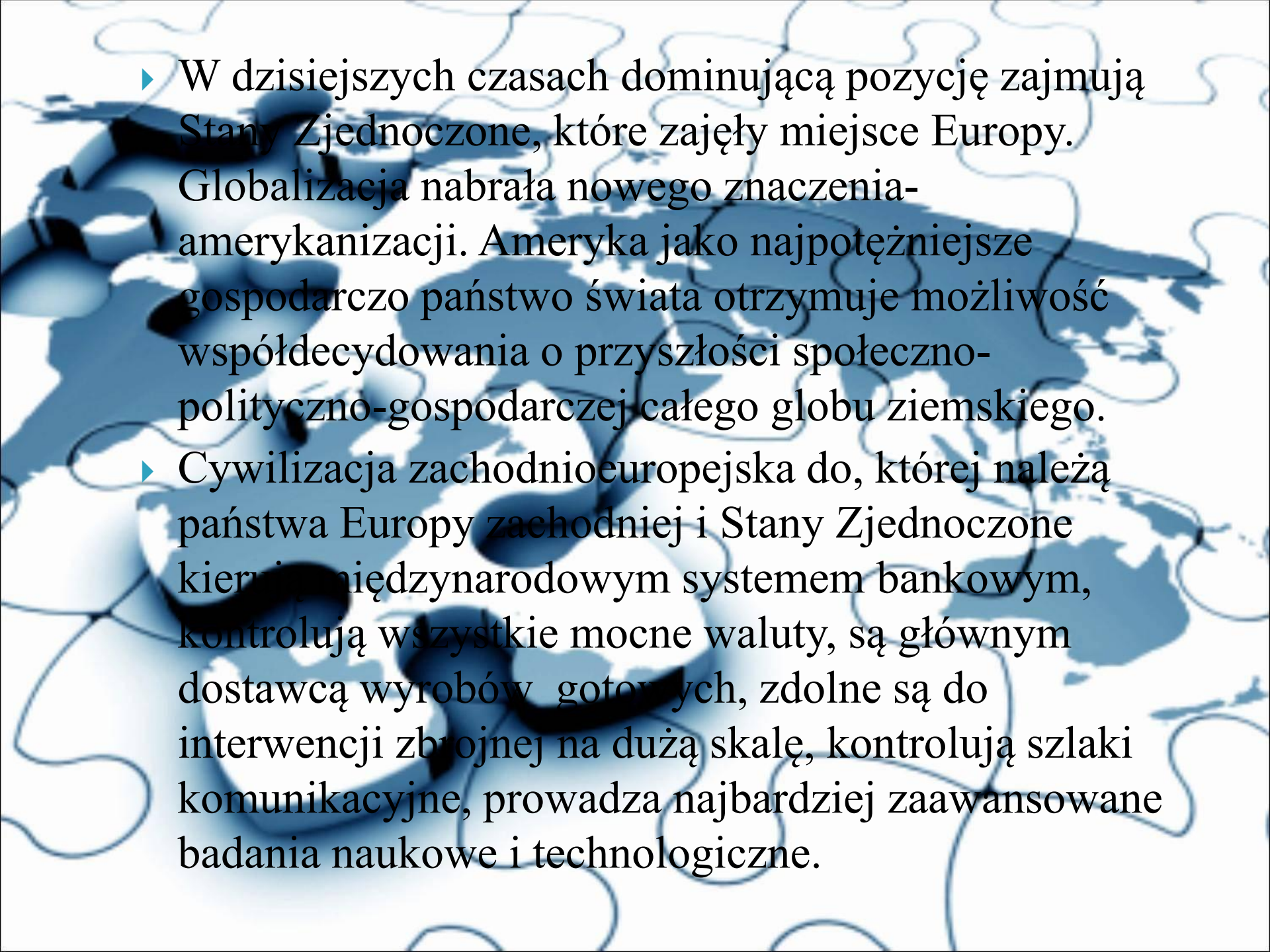
GLOBALNE PROBLEMY CYWILIZACJI

- ▶ Globalizacja to proces społeczno- ekonomiczny. Początki globalizacji można dostrzec również w przeszłości ma ona swój początek już 300 lat temu, kiedy to istniał międzynarodowy rynek gospodarczy. Globalizacja to przede wszystkim dynamiczny rozwój handlu, rozwój nowych technologii, obejmuje ona swoim zasięgiem cały glob.
- ▶ Nowy model globalnej kultury masowej powstał dzięki szybkiemu rozwojowi nowych technologii umożliwiających komunikowanie się oraz przemysłu rozrywki i popkultury.

-
- ▶ Globalizacja jest procesem ciągle postępującym o czym może świadczyć rozwój wielkich korporacji gospodarczych, międzynarodowy obieg kapitału, transfer technologii i przepływ siły roboczej.
 - ▶ Wewnętrzną część procesów globalizacyjnych stanowi upowszechnienie ogólnoświatowego komunikowania się poprzez telekomunikację, telewizję satelitarną oraz Internet.
 - ▶ XXI wiek to era geoekonomii, która zastąpiła geopolitykę. Rywalizacja zbrojna, wojny i konflikty polityczne zeszłego stulecia zostały zastąpione rywalizacją ekonomiczną i konkurencją bloków handlowych. Również pozycja USA dotąd wysoka słabnie, a upadek komunizmu spowodował wchłanianie 1/3 zasobów ludzkich przez światową gospodarkę kapitalistyczną.

- ▶ W dzisiejszych czasach dochodzi do dysproporcji pomiędzy jednostkami, grupami i państwami. Tworzona jest nowa hierarchia społeczno- kulturowa na świecie proces ten nazywamy estryfikacją społeczną. Okazuje się, że globalizacja wcale nie przynosi korzyści wszystkim a tylko nielicznym, efektem tego jest ukształtowanie formuły 20:80 czyli 20% światowego bogactwa należy do krajów rozwijających się, które zamieszkują około 80% ludności naszego globu.
- ▶ Globalizacja prowadzi do kosmopolityzmu oraz do fundamentalizmów etnicznych co prowadzi do rozdrobnienia kulturowego. Hybrydyzacja masowej kultury wywołuje chęć do określania własnej tożsamości.

- ▶ Korzenie globalizacji wywodzą się z Europy, to ona jako pierwsza zaczęła poszukiwania innych kontynentów w efekcie odkrywając cały glob. Wszystkie cywilizacje opierają się na kulturze wywodzącej się z Europy, ponieważ to ona dominowała i nigdy nie było inaczej. Konsumpcjonizm tak popularny w dzisiejszych czasach również wywodzi się z Europy. Europa uzurpowała sobie prawo do miana cywilizacji uniwersalnej. W czasie wielkich odkryć geograficznych wielcy panowie nie liczyli się z kulturą ludności zamieszkującej nowo odkryte lądy. Zajmowali nowe terytoria uważając się za istoty wyższe panów i władców. Tubylcy postrzegali nową cywilizację jako wroga i potęgę. W czasie epoki nowożytnej globalizacja była rozszerzaniem granic Europy oraz wdrażaniem europejskiego systemu wartości.

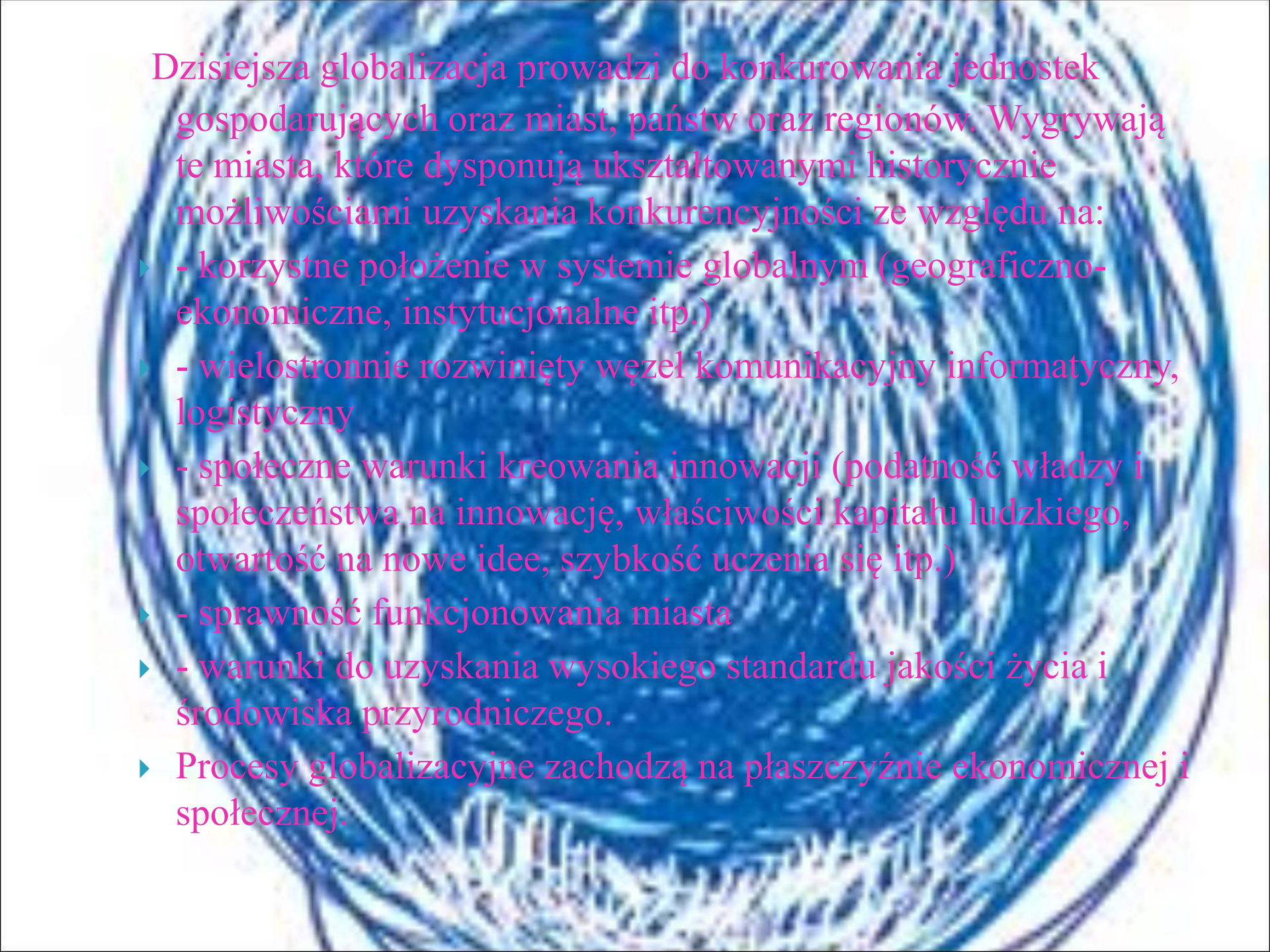
-
- ▶ W dzisiejszych czasach dominującą pozycję zajmują Stany Zjednoczone, które zajęły miejsce Europy. Globalizacja nabrała nowego znaczenia- amerykanizacji. Ameryka jako najpotężniejsze gospodarczo państwo świata otrzymuje możliwość współdecydowania o przyszłości społeczno-polityczno-gospodarczej całego globu ziemskiego.
 - ▶ Cywilizacja zachodnioeuropejska do, której należą państwa Europy zachodniej i Stany Zjednoczone kierują międzynarodowym systemem bankowym, kontrolują wszystkie mocne waluty, są głównym dostawcą wyrobów gotowych, zdolne są do interwencji zbrojnej na dużą skalę, kontrolują szlaki komunikacyjne, prowadzi najbardziej zaawansowane badania naukowe i technologiczne.

- ▶ Współcześnie obserwowane są różne reakcje dotyczące zapędów globalizacyjnych. Niektórzy przyjmują je pozytywnie z entuzjazmem, inni są w stosunku obojętnym a jeszcze inni sprzeciwiają się takiemu stanowi rzeczy.
- ▶ Globalizacja jest więc rozwojem więzi produkcyjnych, handlowych, finansowych i informacyjnych między podmiotami gospodarującymi, krajami, regionami i miastami w skali światowej. Następuje wówczas przenikanie kultur.

Siłami napędowymi globalizacji są:

- ▶ - rewolucja informatyczna i telekomunikacyjna
- ▶ - liberalizacja stosunków ekonomicznych
- ▶ - wzrost znaczenia konkurencji

Dzisiejsza globalizacja prowadzi do konkutowania jednostek gospodarujących oraz miast, państw oraz regionów. Wygrywają te miasta, które dysponują ukształtowanymi historycznie możliwościami uzyskania konkurencyjności ze względu na:

- ▶ - korzystne położenie w systemie globalnym (geograficzno-ekonomiczne, instytucjonalne itp.)
- ▶ - wielostronnie rozwinięty węzeł komunikacyjny informatyczny, logistyczny
- ▶ - społeczne warunki kreowania innowacji (podatność władzy i społeczeństwa na innowację, właściwości kapitału ludzkiego, otwartość na nowe idee, szybkość uczenia się itp.)
- ▶ - sprawność funkcjonowania miasta
- ▶ - warunki do uzyskania wysokiego standardu jakości życia i środowiska przyrodniczego.
- ▶ Procesy globalizacyjne zachodzą na płaszczyźnie ekonomicznej i społecznej.

CZŁOWIEK WYTWOREM I TWÓRCĄ KULTURY

Człowiek jest wytworem kultury. Kultura stanowi jego dziedzictwo i wywiera wpływ na kształtowanie się jego osobowości. „Jakość człowieka” zależy od:

- warunków społeczno-historycznych i bytowych,
- od sposobu oraz możliwości korzystania z osiągnięć cywilizacji,
- od jakości sztuki, nauki,
- od panujących systemów filozoficznych i religijnych.

Pod pojęciem kultury nie kryją się rozważania ograniczone do dziedziny twórczości duchowej, nauki czy sztuki. Pojęcie kultura obejmuje także:

- Oświatę i technikę
- Moralność i styl powszechnej egzystencji,
- Obowiązki narodowe, społeczne i polityczne,
- Świadomość przynależności narodu i państwa do globalnej społeczności świata.

Każdy człowiek jest wytworem, ale i twórcą kultury, choć w różnym stopniu i zakresie. Janusz Gajda dokonuje prezentacji twórców kultury:

- Ci, którzy wnieśli największy wkład w jej rozwój (twórcy wielkich religii i myśli społecznych)
- Geniuszy w dziedzinie intelektu i myśli technicznej,
- Ci, którzy zapewnili sobie walor ponadczasowości- odsłaniając niezauważalną przez nas istotę człowieka.

Istnienie ścisłego związku między człowiekiem – wytworem kultury a człowiekiem - twórcą kultury. **Ten pierwszy** stanowi odbicie epoki, w której żyje. Został ukształtowany na miarę czasów, w jakich żyje i to, co tworzy jest również odbiciem kultury owych czasów. **Zaś twórca kultury** jest sprawcą pojawiania się nowych elementów w sytuacji kulturowej, bo oddziałuje swoimi wytworami na odbiorcę, kształtuje jego wrażliwość estetyczną i wyobraźnię, postawę moralną i światopogląd, stosunek do życia i innych ludzi.

„ KAŻDY TWÓRCA TO ODBIORCA KULTURY I KAŻDY ODBIORCA TO JEJ WSPÓŁTWÓRCA”.

OKREŚLENIE KULTURY

S. Świeżawski

KULTURA to „właściwa uprawa intelektu i woli człowieka, to pełnia rozwoju osobowości”.

KULTURA

KULTURA to „ogół materialnych i duchowych wytworów człowieka”.

PRODUKCYJNO-KONSUMPCYJNY MODEL POJMOWANIA KULTURY

To „pomieszanie kultury z bogactwem, postępem technicznym, komfortem”, a przez to „przestawienie akcentu z teorii na praktykę, z nauki na technikę, z pracy na użyteczność”.

PŁASZCZYŹNY KONSUMPCJI DÓBR KULTURY

1. Wytwory masowe (dla odbiorców przeciętnych, o powszechnych gustach);
2. Elitarna - wytwory odpowiadające bardziej wysublimowanym i wyrafinowanym gustom.

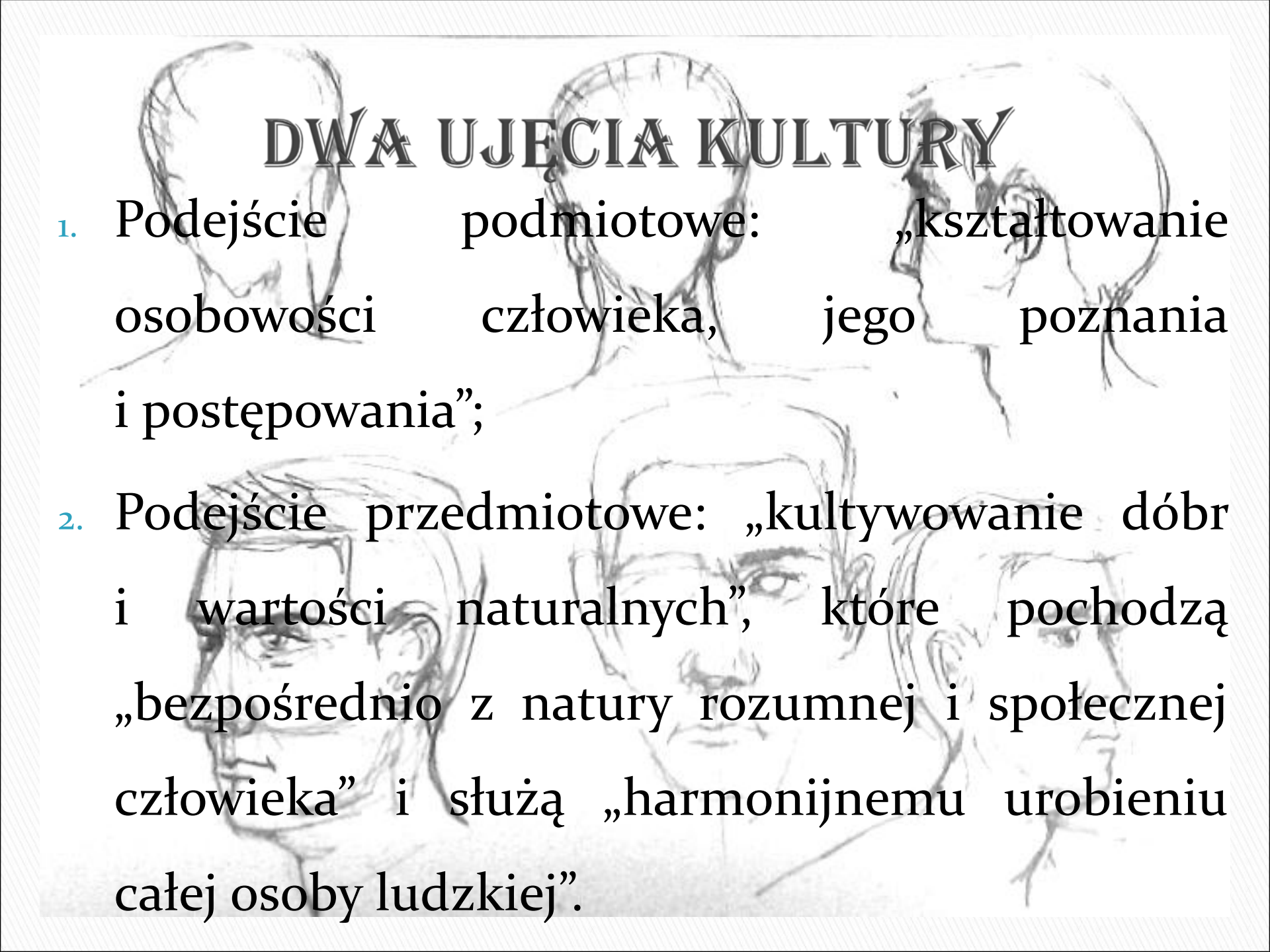
PŁASZCZYŹNY ZWIĘKSZANIA POPYTU NA WYTWORY KULTURY

1. Przez reklamę i perfekcyjne mechanizmy jej działania;
2. „przez stworzenie i uruchomienie odpowiedniej krytyki kulturalnej akceptującej wytwory i zachęcającej do ich nabywania;
3. poprzez rozbudzanie potrzeb kształtowania kulturalnych zainteresowań i potrzeb”.

KONSEKWENCJE PODEJŚCIA PRODUKCYJNO-KONSUMPCYJNEGO

1. „preferowanie takich form kultury, które dają zysk (rekreacyjno-ludycznych) i zaspokajają tanie gusta odbiorców”;
2. „regres kultury ambitnej (ale nieopłacalnej);
3. „obniżanie smaku estetycznego odbiorców”, a co za tym idzie obniżanie poziomu kultury w ogóle.

DWA UJĘCIA KULTURY

1. Podejście podmiotowe: „kształtowanie osobowości człowieka, jego poznania i postępowania”;
2. Podejście przedmiotowe: „kultywowanie dóbr i wartości naturalnych”, które pochodzą „bezpośrednio z natury rozumnej i społecznej człowieka” i służą „harmonijnemu urobieniu całej osoby ludzkiej”.

STANOWISKO M. GOGACZA

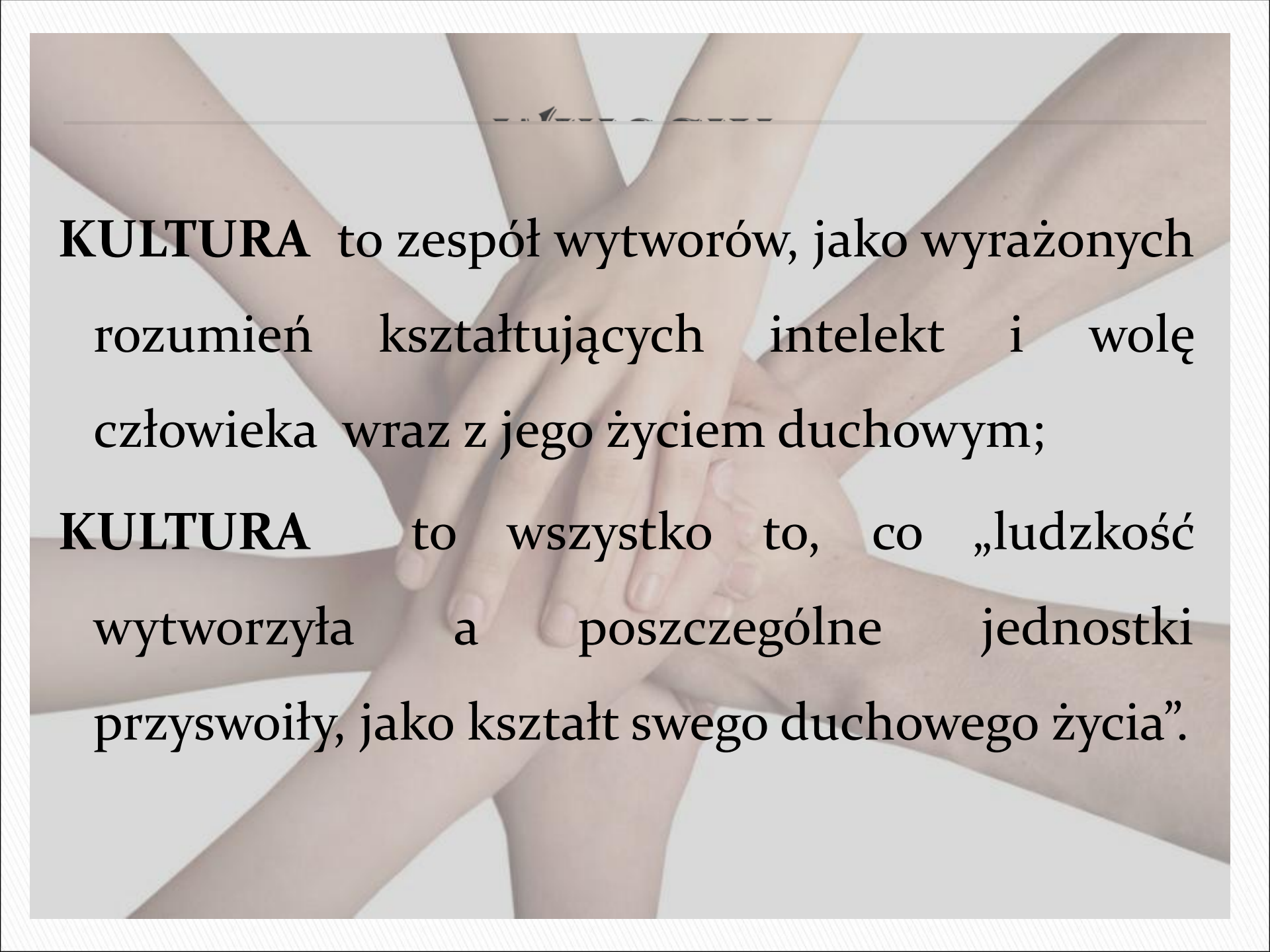
„zespół egzystencjalnych faktów lub bytów”
(np. zwierzęta, rośliny, ludzie, ich własności,
itd.)

+

**„zespół wyrażających i tłumaczących te byty
wytworów”** (wersja artystyczna rozumienia
rzeczywistości)

=

OSOLOWOŚĆ CZŁOWIEKA

KULTURA to zespół wytworów, jako wyrażonych rozumień kształtujących intelekt i wolę człowieka wraz z jego życiem duchowym;

KULTURA to wszystko to, co „ludzkość wytworzyła a poszczególne jednostki przyswoiły, jako kształt swego duchowego życia”.

KRĄG KULTUROWY

To świadomie lub przypadkowo wybrane wyrażone rozumienia literackie, muzyczne, plastyczne, filozoficzno-teologiczne spośród zespołu wytworów.

Te wybrane wytwory przetwarzamy lub tworzymy nowe, co wpływa na dalszy sposób wytwarzania i przyswajania kultury.

Wszystko to powoduje powstanie tego, co nazywa się współczesnością, a więc „zespołu spraw, którymi aktualnie żyje człowiek”.

Kultura „współczesna” i „nowoczesna”

Chcąc nakreślić obraz człowieka w nowoczesnej kulturze – trzeba kreślić i wskazywać na cechy najbardziej pożądane dla niego w nowoczesnym społeczeństwie. I tak jawią się dwa uproszczone obrazy człowieka, typowe dla nowoczesnej kultury: człowiek technolog – ekonomista – menadżer oraz człowiek całościowo ujmujący życie. Nowoczesne społeczeństwo preferuje jednostki o uzdolnieniach organizacyjnych, poszukujące nowych technologii i opracowujące nowe modele rozwoju oraz menadżerów wdrażających ich osiągnięcia. Te jednostki tworzą specyficzną grupę społeczną, dzięki której życie codzienne stało się łatwiejsze i wygodne. Jednakże życie jednostkowe oparte na nauce, technologii i organizacji stało się pragmatyczne, nastawione na zysk i przyjemność. Istnieje jednak grupa ludzi wolnych, którzy obserwują procesy przebiegające w społeczeństwie, analizują ich skutki i przeciwstawiają się im, jeżeli zagrażają życiu człowieka. Te osoby tworzą grupę społeczną nazwaną umownie inteligencja życia. Zdaniem L. Dyczewskiego obie grupy są potrzebne, bo pierwsza kształtuje warunki życia natomiast druga je porządkuje, ocenia i dba o to,

Globalizacja kulturowa

Zjawisko globalizacji kulturowej jest znane od początku uniwersalizowania świata, począwszy od idealizacji imperium, poprzez ewangelizację religijną, odkrycia geograficzne i towarzyszącą im kolonizację, poprzez procesy modernizacyjne aż do współczesnych zmian wynikających z rozwoju telekomunikacji i informatyki.

W starożytności funkcjonowało w świadomości społeczeństw istnienie dóbr kultury innych społeczności. Świadomość ta poszerzała się wraz z upływem czasu, co stanowi dziś tzw. „zestaw nader kosmopolityczny: piramidy egipskie, Akropol, Wenus z Miło, Koloseum, piramidy azteckie, Wielki Mur Chiński, grafiki Hokusai, Mona Lisa, Słoneczniki Van Gogha itp.” Dotyczy to również stylów budowania (np. Styl gotycki, czy romański) oraz zainteresowania orientem (dekoracje wnętrz czy zgłębianie sztuki buddyzmu).

Dziś globalizacja kulturowa to szereg bardziej specyficznych zjawisk i problemów. Benjamin R. Barber uważa, że liczne ze współczesnych procesów globalizacyjnych przyczyniają się do powstania nowego kosmopolitycznego stylu życia, polegającego na zaniku roli religii, rodzinnej kultury i narodowości jako wyznacznika zachowań. Szerzej zjawisko to skonkretyzował

W. J. Burszta, otóż określił je mianem „deterytorializacji kultury”, która obejmuje też proces migracji, diasporizmu (polegającym na masowym osiedlaniu się dawnych tubylców w światowych metropoliach) oraz wszelkie inne mechanizmy zrywające związek pomiędzy określonymi wartościami, zachowaniami i wytworami kulturowymi a pewnymi terytoriami geograficznymi.

Globalizacja ‘stwarza’ też możliwość niszczenia różnorodności kulturowej, degradację lokalnych środowiskowych tabu kulturalnych, niszczy lokalną tożsamość lub lokalną wytwórczość bądź powoduje ich marginalizację.

Powstaje to w sytuacji zetknięcia się lokalnej kultury i jej wytwórczości z globalną kulturą masową. Jako taka kultura globalna nie ma własnego odniesienia oraz swojej rzeczywistości. Pozostaje ‘sztuczna’, ‘upozorowana’, zbudowana z wymieszania wybranych, różnorodnych, wciąż zmieniających się elementów wdzierających się do oczu i uszu światowego odbiorcy. Jest to kultura, która nakłada się na kulturę lokalną, pozostając z nią w relacji pasożytniczej. Czasem jest obojętna na kulturę lokalną, a czasem z nią rywalizuje.

Kultura lokalna zaakcentowała wybrane, lokalne różnice i osobliwości – wtedy i o tyle, o ile się dobrze sprzedają masowemu odbiorcy, przy okazji zmieniając i rozszerzając jego poczucie kulturowego kanonu.

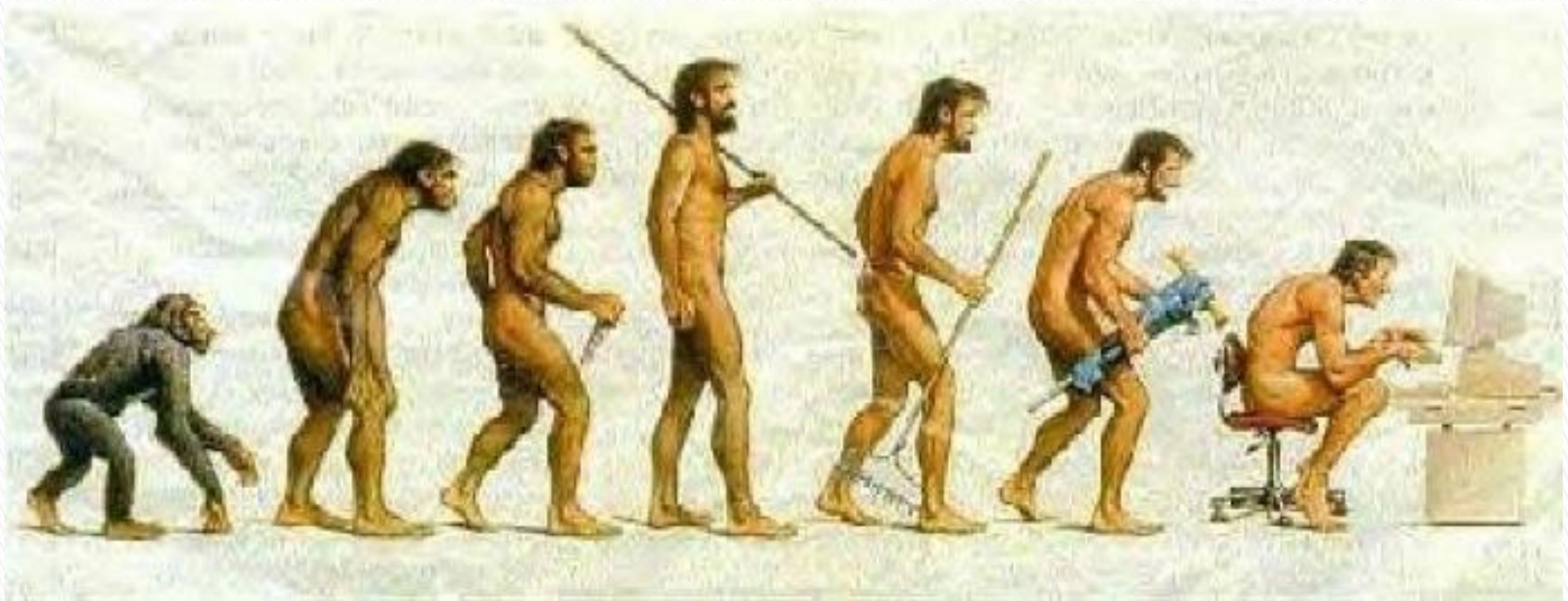

W tej złożonej, wzajemnej grze między globalnością a lokalnością istnieje zjawisko „trybalizmu” i tworzących się w jego efekcie tzw. „nowoplemion”, których poczucie tożsamości wyrasta z więzi z innymi, często odległymi przestrzennie osobami, nie

w wyniku życia z nimi, wychowania czy przebywania, ale na skutek wspólnego zainteresowania, pomysłu na czas wolny czy

„Nowoplemiona” nie istniały by bez globalnej komunikacji i kultury, która spore zasoby zainteresowań i poglądów rozsiewa po całym świecie ‘ponad głowami’ wspólnot lokalnych, propaguje je i umożliwia realizację.

Trudno dziś powiedzieć, „czy lokalnej rodzimość bardziej poszukują mieszkańcy różnych obszarów, dziennikarze i politycy czy intelektualiści. Trudno też orzec, czy nie jest już na takie poszukiwania za późno, bo może już nigdzie na świecie nie istnieje żadna lokalna autentyczna <rodzimość>”

Można się jednak zgodzić ze stanowiskiem L. Korporowicza, że „kulturowe procesy współczesnej globalizacji toczą się pomiędzy kilkoma biegunami, w tym pomiędzy:

- homogenizacją a heterogenizacją (ogólnym wymieszaniem stylów i konwencji a pragnieniem odnalezienia jakichś ‘pierwotnych’ znaczeń),

- dekontekstualizacją a rekontekstualizacją (oderwaniem się od kontekstu a poszukiwaniem i tworzeniem nowych kontekstów),

- dekompozycją a rekompozycją (rozbiciem treści i form kulturowych a poszukiwaniem dla nich nowych całości),

- deterytorializacją a reterytorializacją (oderwaniem od lokalnego i bliskiego terytorium a poszukiwaniem nowego ‘zakorzenienia’ w jakimś środowisku),

- transkulturacją a internalizacją (nieodgadnionym i hybrydalnym przemieszczaniem treści i form a pragnieniem ich głębszego doświadczenia i uznania za wyznacznik zachowań jednostki)”.A close-up photograph of a person's eye looking through a magnifying glass. The eye is highly detailed and appears larger due to the magnification. The hand holding the magnifying glass is visible on the left side of the frame. The background is slightly blurred, showing what appears to be a window with horizontal blinds.

Dziękuję za uwagę

